

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. באסרטיא ופרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה טלית בצד גדר קרדום בצד גדר ופרה רועה בין הכרמים אין זו אבידה שלשה ימים זה אחר זה הרי זו אבידה.....2
- ב. ראה מים ששוטפין ובאין הרי זה גודר בפניהם ... לרבות אבידת קרקע.....3
- ג. דאפה לגבי דברא הא דאפה לגבי מתא ... כאבידת גופה ... בדנכרי ... באתרא דמתרו והדר קטלי.....4
- ד. תשיבם מכל מקום ... דמינטרא ... דלא בעינן דעת בעלים.....5
- ה. הכל צריכין דעת בעלים חוץ מהשבת אבידה.....7
- ו. שלח תשלח ... אפילו מאה פעמים ... לדבר מצוה ... מכל מקום.....8
- ז. הוכח אפילו מאה פעמים ... תלמיד לרב מנין תלמוד לומר הוכח תוכיח מכל מקום9
- ח. עזב תעזב מכל מקום ...הקם תקים מכל.....10
- ט. מות יומת המכה ...שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו.....11
- י. משכנו שלא ברשות בית דין מנין תלמוד לומר השב תשיב מכל מקום ... חבל תחבל ... חד לכסות יום וחד לכסות לילה.....11
- יא. פתח תפתח אין לי אלא לעניי עירך לעניי עיר אחרת מנין תלמוד לומר פתח תפתח מכל מקום.....13
- יב. העניק תעניק ... לא נתברך הבית בגללו מנין תלמוד לומר העניק תעניק מכל מקום 15
- יג. שאין לו ואינו רוצה להתפרנס אמר רחמנא תן לו דרך הלואה יש לו ואינו רוצה להתפרנס ... תעביטנו מכל מקום.....16
- יד. היה בטל מן הסלע ... נותן לו שכרו ... כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה17
- טו. איסור ורב ספרא עביד עיסקא בהדי הדדי ... זיל אייתי תלתא דפלגת קמייהו.....18

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא מציעא

דף לא.

א. באסרטיא ופרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה טלית בצד גדר קרדום בצד גדר ופרה רועה בין הכרמים אין זו אבידה שלשה ימים זה אחר זה הרי זו אבידה

כבר התבאר לעיל דף ל: שהמוצא דבר¹ שניכר שאינו אבוד מבעליו, כגון פרה או חמור רועים בדרך ביום אפילו כמה ימים זה אחר זה אין צריך לטפל בהן, אבל אם מצאן בלילה או חמור וכליו הפוכין כגון אוכף ומרדעת שרגילין להיות חגור על החמור, מצא שאינן מונחין עליו כדרכן², אפילו ביום אז ודאי היא אבידה וצריך להחזירם לבעלים.

ואם מצא הפרה והחמור רועים בדרך בבקר השכם או סמוך לפנות ערב ג' ימים זה אחר זה הרי זו אבידה, שאין דרך להניחם כך ג' ימים זה אחר זה, ונוטל ומכריז, פחות מכאן אינה אבידה.

אולם כבר התבאר שמחמת שיש בכך כמה חילוקי דינים הדבר תלוי בשיקול הדעת³.

וכבר התבאר לעיל דף כה: המוצא חפץ בדרך הינות, שניכר שהונח שם ולא נפל, והוא במקום המשתמר⁴, בין יש בו סימן ובין אין בו, הרי זה לא

¹ שו"ע ונו"כ רסא א

² סמ"ע ג

³ כמ"ש"כ הרמ"א שם ג

⁴ כגון בגל של אבנים או בכותל ישן (שו"ע סימן רס סעיף א), או טלית וקרדום בצד גדר (שו"ע שם סעיף י), או מכוסה באשפה שאינה עשויה לפנות (שו"ע ורמ"א שם סעיף יא). ובשו"ע הרב כתב, אפילו הוא מקום המופקר לכל אלא הוא מקום מוצנע וכו', וכוונתו שא"צ שיהא מקום המשתמר ממש במקום סגור, אלא שמונח באופן שאינו מתגלה ע"י עוברים ושבים, ואין המניה חושש שמא ימלגו אדם משם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יגע בו⁵, אפילו על דעת להכריז שהוא מטריח בעליו לרדוף אחריו וליתן סימנים⁶.

ג. ראה מים ששוטפין ובאין הרי זה גודר בפניהם...

לרבות אבידת קרקע

כשם שמצוה להחזיר אבידה, כך מצוה⁷ להציל חברו משאר הפסד ממוז, ולפיכך י"א⁸ שאם רואה חפץ גנוב של חברו מצוה לדאוג שיחזור חזרה לידו.

⁵ בשו"ע העתיק לשון הרמב"ם שאסור ליגע בו שמא בעלים הניחוה שם עד שיחזרו, ואם יבא ליטלה והוא דבר שאין בו סימן הרי אבד ממוז חברו, אבל רש"י במשנה כתב לא יגע בהן דאין זו אבידה שיהא מוזהר עליה בלא תוכל להתעלם, דמשתמר הוא, הרי שלא הזכיר שאסור ליטלו, ועי' תוס' שם ד"ה ואם. והש"ך שם סק"ה כתב בהך דבדרך הינוח לא יגע בו דאיירי במקום שרוב ישראל מצויים, ומשמע שבמקום רוב עכו"ם מותר ליטלו, שתולים שאחד מרוב העכו"ם הניחוה אבל בנה"מ סק"ד כתב שאפילו ברוב עכו"ם אסור ליטלו, שלא התירו אבידת עכו"ם אלא כשיש לה דין אבידה, ודרך הינוח במקום המשתמר אינו בגדר אבידה כלל, והרי זה בכלל גניבת עכו"ם שאסורה.

⁶ שו"ע שם. ועכ"פ משמע שלא חייבוהו לעמוד ולשמור האבידה שלא יגנבה עד שיבא בעל החפץ, ולא מיבעיא בודאי הינוח שהוא כעין אבידה מדעת, שאינו צריך לדאוג לממוז חברו יותר ממנו, ואפילו בספק הינוח אינו חייב משום ספק נפילה, וצ"ל שלא חייבה תורה כי אם בהשבת אבידה ולא בשמירת אבידה, וכ"ש בדבר שאין לו גבול, שאינו יודע מתי יבא בעליו.

⁷ כמו שאמרו בכמה מקומות בש"ס שמבריה ארי מנכסי חברו הוא בכלל מצות השבת אבידה, וכמו שפירש הרשב"ם (ב"ב דף נג ע"א), וכ"כ הרמב"ן והנמוק"י שם, וכן מציינו בש"ס בכמה מקומות שיש מצוה להציל ממוז חברו מן ההפסד משום השבת אבידה, כמ"ש בשומר שיש לו לקדם ברועים ומקלות להבריה ארי, והרבה כיוצא בזה, וכן משמע ברמ"א סימן רסא סעיף ג ובספר המצוות להרמב"ם (ל"ת רצו) משמע שאם אינו מציל ממוז חברו עובר על לא תעמוד על דם רעך, והביאו הח"ח בפתיחה לאהבת חסד ובחפץ חיים ח"ב כלל ט סעיף א, אבל הרבה אחרונים כתבו שלא תעמוד על דם רעך לא נאמר אלא בהצלת גופו, ועי' משפט שלום סימן רה סעיף ג אם מותר לישבע לשקר בערכאות להציל חברו מהפסד ממוז בעלילה שבאה עליו, וכן להצילו מסכנת אבר.

⁸ עי' שו"ע סימן שמח סעיף ז וברמ"א שם, ומשמע שה"ה כשבא לידו חפץ גנוב מישראל יש לו דין אבידה וחייב להשיבו לבעליו. ובנה"מ סימן לד סק"ה נראה שאם אינו מחזיר חפץ גנוב עובר בעשה, ובאור שמח פ"א מה' גניבה כתב שמצוה ליקח מן הגנב והגולץ אפילו בעל כרחו ולהשיבו לבעליו, אבל בשו"ת פרי יצחק ח"ב סימן סה כתב שאינו חייב בכך, אלא אם בא לידו, מצוה להשיבו לבעליו. בשו"ת אדני פו סימן ז דן במי שנגנבו לו חפצים ויש מי שיודע מי הוא הגנב, ונראה מדבריו שסובר שאין מצות השבה בגלוי הגנב, ולכאורה צ"ע דכ"ש הוא ממה שאמרו שצריך להחזיר חפץ גנוב משום מצות השבה (וכן מ"ש שם בענין מה שהבטיח שכר למי שיגלה, דנראה דתליא בפלוגתא בדין טול דינר והעבירני אם חייב לשלם מה שהבטיח, וכן משמע בשער משפט סימן מז סק"ב וסימן כח סק"ב שהיודע עדות לחבירו להצילו מהפסד יש בו משום מצות השבת אבידה, עי' קצה"ח סימן סו ס"ק כא ובנה"מ סימן כח סק"א. ובאמרי בינה דיני עדות סימן ח הקשה בהא דאם לא יגיד, תיפוק ליה משום השבת אבידה, ומתוך כך העלה כדעת הפוסקים שמדין לא יגיד צריך לטרוח ולילך

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכן בקרקע⁹, אם רואה מים¹⁰ באים לשטוף שדה חבירו חייב לגדור בפניהם כדי להצילן¹¹.

ג. דאפה לגני דכרא הא דאפה לגני מתא ... באבדת גופה ... בדננרי ... באתרא דמתרו והדר קטלי

ראה פרה רצה בדרך¹², אם אל המדבר או אל השדה פניה הוי אבידה, ואם פניה לעיר לא הוי אבידה דאל ביתה היא רצה.

ואם היא בין הכרמים ומפסדת הכרמים, אם הכרם של ישראל חייב להוציאה משם משום השבת אבידת קרקע דבעל הכרם שלא תפסידנו¹³, וכיון דמוטל עליו להוציאה משם וכבר התחיל בהשבת צריך להשיבה עד שתגיע חזרה ליד בעליה¹⁴, וי"א¹⁵ שאינו חייב אלא להביאה למקום מרעה.

לב"ד להעיד, ואילו מדין השבת אבידה אינו חייב למרות, ועי' עוד בקובץ הפוסקים סימן כח סעיף א מדברי האחרונים בזה. פתחי חושן חלק ב פרק א הערה סג
בחידושי רעק"א ריש סימן זה הביא מחלוקת הראשונים, שיש אומרים (וכ"כ התוס' והרא"ש בנדרים דף מא ע"ב) שאין רפואת בהמת חבירו בכלל השבת אבידה, וצ"ע מ"ש מאבדת קרקע, או פרה בין הכרמים וכיוצא בזה של הצלה מהפסד, ובגמרא משמע דכ"ש אבידת עומרין, דהיינו מטלמלין שחייב בהצלה משום מצות השבה (עי' לעיל הערה נה בדעת רעק"א שמסתפק אם כל הצלה מהפסד בכלל מצות השבה), וראיתי בחידושי הגריעב"ץ בנדרים שם שמפרש דברי הרא"ש דאיירי כשאפשר ע"י אחר, וגם זה צ"ע, שלא מצינו שיהא פטור ממצוה כשאפשר לעשותה ע"י אחר. ואפשר שרק לענין מודר הנאה כתב כן, וסובר שבכה"ג אסור, ובשורת שבט הלוי ח"ד סימן רכא כתב בשם מהר"ם אריק שמפרש דברי הרא"ש שלא תמות אלא שלא תצלה למלאכה כ"כ, עיין שם, וגם זה צ"ע, ועי' לעיל הערה נ.

⁹ באבן האזל מפרש שעיקר החידוש באבדת קרקע שאע"פ שאין גוף החפץ נאבד אלא שמתקלקל, גם זה ממצות השבה, ובענין שמרות וכדומה עיין פתחי חושן שם הערה סד
¹⁰ שו"ע רנט ט

¹¹ וכתב בערוה"ש שאם לא גדר עובר על לא תוכל להתעלם והשב תשיבם, וכן נראה מסקנת המנחת חנוך (מצוה תקלמ), ובשורת בית יצחק הג"ל הוכיח כן מגמרא.

¹² שו"ע ונו"כ רסא ב

¹³ לבוש וסמ"ע שם ז

¹⁴ לבוש שם וש"ך ס"ק ב לפי מה שביארו רע"א שם

¹⁵ בא"ז הובא בשם הריטב"א לחלק דכיון דאינו חייב בה להשיב רק משום אבדת קרקע כל שמוצאה משם ומניחה למקום מרעה סגי דליכא בו משום הכישה נתחייב בה אבל אלו הוי משום השבת אבידת גופה ואבדת קרקע חייב לעשות השבה מעלייתא. חי' רע"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם הכרם של גוי אינה אבידה ואינו חייב להחזירה, אולם אם נשרטת ונחבלת בריצתה בין העצים חייב להחזירה¹⁶, וכן אם יש חשש שיהרגנה הגוי מפני שמפסדת כרמו, אין לך אבידה גדולה מזו וחייב לטפל בה להשיבה לבעליה לפיכך נוטל ומכריז.

וכן הדין במקום שמחייבין אותו קנס וממשכנין אותה כשבהמתו רועה בשדות אחרים, שחייב להצילה מן הקנס.

ד. תשיבם מנל מקום ... דמינטרא ... דלא בעינן דעת בעלים

כבר התבאר במסכת ב"ק דף נו. שהמוצא אבידה שנתחייב בהשבתה¹⁷, אם הוא מכיר את בעל האבידה חייב לטפל ולהחזירה לידו¹⁸, או לרשות המשתמרת, ומקיים בזה מצות השבה אף על פי שלא הודיעו שהחזיר¹⁹.

החזיר האבידה²⁰ למקום שאינו משתמר חייב באחריותה שאם נגנבה או נאבדה משם חייב לשלם לכו"ע, שהרי פשע²¹.

¹⁶ סמ"ע שם ה

¹⁷ שו"ע ונו"כ רסז א

¹⁸ טור ריש סימן רסז, והוא בכלל מצות השב תשיבם, וכן חיוב ההכרזה, ואינו יכול להניח האבידה ולהמתין עד שיבא בעליו, ומ"מ נראה שלאחר שהודיע לבעלים שהאבידה ברשותו, אינו חייב לטרוח ולהשיבה, ועל בעל האבידה לטרוח ולקבל אבידתו, דלא עדיף מפקדון. פתחי חושן חלק ב פרק ז הערה ב

¹⁹ וכתב הסמ"ע סק"א דאע"פ שגנב וגזלן וד' שומרים אף על פי שהניחו ברשות המשתמר, אם לא הודיעו לבעלים ונגנבה או מתה מחמת רעב חייב, אבידה שאני. ולכאורה משמע מדבריו שבאבידה יוצא מצות השבה אף על פי שמתה מחמת רעב, והדבר צ"ע, שלכאורה נראה שאפילו שלא בבהמת אבידה כשרואה שעומדת למות מחמת רעב חייב להאכילה, או עכ"פ להודיע לבעלים, מדין מצות השבת אבידה, וכ"ש בבהמה שכבר נתחייב בהשבתה, ולולי דמיסתפינא אפשר שכוונת רש"י לפרש שאינו דומה השבת אבידה לדיני שומרים, שבשומרים חייב לשלם אם מתה מחמת שלא ידעו הבעלים ולא אכלה, משא"כ באבידה אינו חייב לשלם, וה"ז דומה למי שהתעלם מאבידה ונאבדה שאינו חייב לשלם, אבל בודאי שחייב לדאוג ולהאכילה ממצות השבת אבידה. ומ"מ צ"ע שלפי מה שכתבו הפוסקים כמה שאינו חייב לשלם משום שכל זמן שלא באה לידו אינו חייב בפשיעה, אבל בבהמה שבאה לידו והחזירה למקום שתמות מחמת רעב, למה יפטר. פתחי חושן שם הע"ג

²⁰ שו"ע ונו"כ שם

²¹ תניא בתוספתא פרק י דב"ק, האבידה חוזרת לבעלים בכל מקום, והיינו אפילו מחזירה במדבר, ואינו דומה לפקדון שכשהפקיד אצלו בישוב אינו יכול להחזיר לו במדבר, וכתב הש"ך סימן רצג סק"ו הטעם שהרי לא הפקיד אצלו מדעתו, וסיים דהיינו דוקא כשמחזירו ליד הבעלים, הא לאו הכי בעינן מקום המשתמר ברשות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

החזירה למקום שהבעלים יראה האבידה²² אף על פי שאינו משתמר, אם הוא דבר שאינו בעל חי פטור²³, ובעל חי כיוון שהורגלה לצאת צריכה שימור יותר וחייב²⁴.

ראה²⁵ בהמה שברחה מן הדיר והחזירה למקומה, הרי זה קיים המצוה ואינו צריך דעת בעלים.

בעלים, ע"כ. ונראה כוונתו דלאו דוקא יד בעלים ממש, דפשיטא הוא, אלא ידיעת הבעלים, שהרי לא עדיפא מפקדון שבמקום שיכול להחזיר לו יכול להחזיר אפילו בעל כרחו, וכן משמע ביש"ש פ' הגזול בתרא סימן נג שלכל שאר דיני החזרה, אבידה ופקדון שוים.

²² בשו"ע כתב (והוא לשון הרמב"ם), החזיר האבידה בשחרית למקום שהבעלים נכנסים ויוצאים שם בשחרית, ופשוט שאינו תלוי בזמן, אלא כל שהחזירה באופן שיראנה הבעלים פטור, שאם יחזירה ערבית במקום שיראנה שחרית, בודאי שחייב באחריות עד זמן הראיה. ומ"מ נראה שאם החזיר למקום שדרכו לראותה ובמקרה לא עבר שם באותו יום, לא קיים המצוה וחייב באחריות, שלא אמרו שיוצא בזה אלא לענין שאינו צריך למסור ליד בעלים ואינו צריך דעתו, אבל המצוה והאחריות אינם נגמרים אלא כראיית הבעלים, ובשו"ת מהרי"ל דיסקין פסקים סימן קצו משמע שלדעת התוס' יוצא ידי השבה אף על פי שיכולה לברוח. פתחי חושן שם הערה ה

²³ ומשמע במ"ז שם דדוקא בדיעבד יצא אבל לכתחלה לא.

²⁴ וכתב רש"י שהוא פושע, והתוס' כתבו דדוקא באבידה או שננבכה בענין שעל ידי שהרגילה לצאת גרם לה להאבד, אבל בנגיבה סתם פטור, ובנה"מ הוכיח שאף בנגיבה חייב משום שהוא תחלתו בפשיעה לענין אבידה, שיתכן שתלך קודם שיראנה, וסופו באונס דנגיבה, והנגיבה באה מחמת הפשיעה וחייב. ופשוט שאם הודיע שהחזירה פטור. ועיי אולם המשפט

²⁵ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

חייב לשמור האבידה כדרך השומרים כמו שהתבאר לעיל דף נו; ואין די במה שמניח עם שאר חפצים שלו²⁶, ויש²⁷ אומרים²⁸ שיש לו דין שומר שכר שחייב בגניבה ואבידה, ויש אומרים שאינו אלא כשומר חנם.

ה. הנל צריכין דעת בעלים חוץ מהשבת אבידה

עוד התבאר שם שהגנב והגזולן חייבים באחריות הגניבה והגזילה, ואפילו נאבד באונס חייבים לשלם הדמים²⁹, ומיד כשעשה מעשה קנין בחפץ הגניבה מתחייב עליו³⁰, ואינו נפטר מאחריות עד שיחזיר לרשות בעלים וידע הבעלים שהחזירו כדי שידע שעליו לשמרו³¹. ואם החזירו למקום שלא ישמרנו הבעלים חייב באחריות.

²⁶ (שו"ע הרב הלכות מציאה סעיף כט ופשוט הוא שלכו"ע עכ"פ שומר חנם הוא, וסיים שבשלו רשאי להניחם במקום שירצה, ואינו רשאי בשל אחרים כי אם במקום משתמר. ועיין סימן שמח סעיף ז).

²⁷ שו"ע ונו"כ רסו ז, ושכרו הוא מה שנהנה שאינו צריך לתת פרוטה לעני בשעה שמטפל באבידה, והיינו פרוטה דרב יוסף, אבל משום שכר המצוה כתב הקצה"ח סימן שו סק"ז שאינו נעשה שומר שכר, משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

ובדברי חיים דיני שומרים סימן יט בהג"ה מבין המחבר כתב דלא שייך לומר שבשכר המצוה יהא כש"ש, שכל השומרים מתחייבים משום שהתורה ירדה לסוף דעת בני אדם שבכך מתחייבים, ואם מרויח פרוטה דר"י הרי יש לו שכר, אף על פי שבע"כ הוא חייב בכך, אבל משום שכר מצוה לחוד כשחייב מן הדין לעשות המצוה, לא מסתבר שמתחייב בכך, ובאמרי בינה דיני דיינים סימן ל מתרין בסברא זו קושית הי"ש שבגמרא בלישנא בתרא אמרו הטעם שהוא ש"ש משום דרחמנא חייביה, ולא משום פרוטה דר"י, והרי קי"ל הלכה כלישנא בתרא, והעלה שבאמת מכח שני הטעמים יחד נעשה ש"ש, עיין שם. כתב בשו"ת מנחת יעקב סימן טו שאפילו אומר המוציא שאינו רוצה ליהנות מפרוטה דר"י, שאף אם יבא עני יתן לו, מ"מ נעשה ש"ש, כיון שראוי לבא לידי הנאה, והביא ראיה מההיא דשלחני שנעשה ש"ש משום הנאת שימוש אף על פי שלא השתמש, ואינו יכול לומר שלא היה ברצונו להשתמש בהם, עיין שם, ועי' שו"ת בית שלמה או"ח סימן נו בהג"ה מבין המחבר.

²⁸ רמ"א שם, משום דפרוטה דר"י לא שכחא, וכתב הנה"מ סק"ג שלשיטה זו אף על פי שבא עני ולא נתן לו אינו נעשה ש"ש, דכיון שלא קיבלה ע"ד כן ולא נעשה ש"ש מתחלה, אינו נעשה ש"ש משום הנאה הבאה לו ממילא, עיין שם. ובעיקר הפלוגתא הכריעו הסמ"ע והש"ך דהוי ספיקא דדינא ואין מוציאין מיד המוחזק.

²⁹ עי' ביאור הגר"א סימן שס סק"ב, וצ"ע, וכתב בנה"מ סימן קפב סק"א שחייב האונסין אינו מדין קנין אלא מדין עונש, עי' בטבעה"ח שם.

³⁰ שו"ע ונו"כ שמח ד

³¹ שו"ע ונו"כ שנה א ורמ"א שסו ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

וכן המקבל חפץ לשמירה אף משהגיע הזמן שקבעו³² אין השומר נפטר מאחריות כל זמן שלא החזיר הפקדון לרשות המפקיד, ואם הוא שומר שכר, משכלה הזמן שקבעו, אינו אלא שומר חנם³³. אולם אם הודיע לבעלים על סיום שמירתו יש בכך חילוקי דינים מתי נפטר מאחריות ואכמ"ל³⁴.

והמפקיד חפץ אצל חבירו לזמן קצוב יכול המפקיד לתבוע החזרת הפקדון בכל עת. אבל השומר אינו יכול לחזור בו, ויש אומרים³⁵ שאין השומר יכול להחזיר הפקדון תוך הזמן, ואפילו החזיר לו בעל כרחו חייב באחריות.

ו. שלח תשלח ... אפילו מאה פעמים ... לדבר מצוה ... מכל מקום

כתיב (דברים כב פסוק ו ז) כי יקרא קן צפור לפניך בדרךך בכל עין או על הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על האפרחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים. שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארבת ימים. הרי מצות עשה³⁶ שכל מי שימצא קן מעוף טהור ישלח את

³² כן משמע בשו"ע רצנ"ד (ד' ובמהנ"א ה' שומרים סימן יט) האריך להוכיח שש"ח לאחר שכלה הזמן אינו שומר כלל (וכ"כ באולם המשפט משום דהוי כאומר לו טול את שלך כשיגיע הזמן), ובד"ג (כלל צו סימן מא) תמה שמדברי הרמ"א (בסימן עד סעיף ג) משמע שעכ"פ צריך שיאמר טול את שלך, ובלא זה נשאר ש"ח.

³³ שו"ע דש"ו, שמג"ב, וכתב בקצה"ח (סימן שמג) בשם הריטב"א שש"ש נשאר כדינו עד שיאמר לבעלים טול את שלך שאינו רוצה לשמור עוד, כמו באומן שאומר נמרתיו, ותמה בנה"מ (סימן קפו סק"ב) מ"ש משואל לאחר הזמן שכלתה שאלתו אפילו כשלא אמר טול את שלך, וכתב דאפשר דדוקא בשואל ושוכר שמשתמש בו ולאחר הזמן אסור לו להשתמש, וה"ז כאומר טול, משא"כ בש"ש שכל זמן שהוא בידו חייב ליתן לו שכרו הוי ש"ש אפילו כלה הזמן, ע"כ. ולפי"ז אפשר דהיינו כשקבע השכר לפי הזמן אבל בשכר קצוב מני"ל שחייב להוסיף על שכרו, אלא שמסברא יש לומר שכיון שלא נתרצה לשמור לו אלא בשכר חייב להוסיף על שכרו, ואפשר שבסברא זו פליגי הב"י והריטב"א. ובדברי משפ"ט (סימן רלב סק"ז) כתב עפ"י דברי המחנ"א בשואל שאם היה יכול להודיעו שנגמרה השאלה ולא הודיעו שחייב באונסין (ע"י פרק ט הערה עט), ה"ה ש"ש אם לא ידע הבעלים שנגמרה השמירה בשכר, עדיין חייב בגו"א, עיין שם, וצ"ע.

³⁴ עיין פתחי חושן חלק ג פרק ז ופרק ט סעיף כה – כה

³⁵ קצוה"ח רצנ"ב

³⁶ שו"ע ונו"כ יו"ד רצב א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

האם ואת הבנים יקח לו. ודוקא עוף טהור מדכתיב צפור³⁷. ואפילו אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת חייב לשלח האם³⁸.

אם רוצה³⁹ ליקח האם ולשלח את הבנים לומר והרי בזה איני עובר על לא תקח האם על הבנים אינו רשאי, שלח תשלח את האם כתיב.

שלחה וחזרה שלחה וחזרה אפילו כמה פעמים, אם אין הקן ברשותו חייב לחזור לשלחה⁴⁰, אפילו מאה פעמים, אבל אם שלחה ונטל הבנים והחזירן לקן וחזרה האם עליהם פטור, שהבנים כבר השיבי מזומן אצלו.

אסור ליטול⁴¹ אם על הבנים ואפילו לטהר בהן את המצורע שהיא מצוה, ואם לקח חייב לשלח, ואם לא שלח לוקה, שאין עשה דוחה לא תעשה ועשה, ולא עשה דוחה עשה.

ז. הונח אפילו מאה פעמים... תלמיד לרב מנין תלמוד לומר הונח תוכיח מכל מקום

הרואה חבירו⁴² שהטא או שהלך בדרך לא טובה מצוה להחזירו למוטב ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו במעשיו הרעים שנאמר (ויקרא יט פסוק יז) הונח תוכיח את עמיתך.

המוכיח את חבירו בין בדברים שבינו לבינו, בין בדברים שבינו לבין המקום, צריך להוכיחו בינו לבין עצמו, וידבר לו בנחת ובלשון רכה ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו להביאו לחיי העולם הבא, אם קיבל ממנו מוטב ואם לאו יוכיחנו פעם שניה ושלישית, וכן תמיד חייב אדם להוכיחו עד

³⁷ וכל מקום שנאמר צפור עוף טהור במשמע ולא עוף טמא, כדכתיב [שם ד, יא] כל צפור טהורה תאכלו
³⁸ אף על גב דכתיב אפרוחים או ביצים, ריבתה רחמנא שאמרה קן, לומר קן מכל מקום כמו שתמצאנו אפילו אפרוח אחד או ביצה אחת, ומה שכתב אפרוחים או ביצים לשון רבים אורחא דקרא הוא למנקט רבים ורצה לומר בהרבה קנים.

³⁹ שו"ע ונו"כ שם ה

⁴⁰ ט"ז שם ז וש"ך י

⁴¹ רמב"ם הלכות שחיטה פרק יג הלכה יט

⁴² רמב"ם הלכות דעות פרק ו הלכה ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שיכחו או ינזוף בו⁴³ החוטא ויאמר לו איני שומע, וכל שאפשר בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפש בעון אלו כיון שאפשר לו למחות בהם.

איסור שאינו מפורש בתורה והעם מקילין בו בפרהסיא אין חובה למחות בהם⁴⁴, אבל ראוי להוכיח אותם ולמחות בלשון רכה על חומר הדבר.

אם יודע שרבו עובר על דברי תורה, מצוה להוכיחו. אבל אם חושב בעצמו שאינו עומד על דעת רבו ויודע שרבו בקי בהלכות, אין להוכיחו⁴⁵.

אחינו החילונים⁴⁶ שבימינו בעוה"ר מופקרים לגמרי ר"ל מעול תורה מצוות⁴⁷, וממש לשחוק בעיניהם אם יאמר לו על דבר אחד בחן ובתחנונים למה תעשה כך, וע"ז אמר הכתוב אל תוכח לץ וכו', ופטורים מלהוכיחם על חילול שבת שעושים כנסיעה במכונית וכיוצ"ב עד שיראה בהם קצת נטיה ליהדות ע"י שבאים לשאול כפעם בפעם על ההיתר ועל האסור ע"י רוח טהרה שמתנוצץ בהם, כאשר יארע כמה פעמים, אז יוכל לקיים מצוות תוכחה כמשמעותה.

ח. עזב תעזב מנל מקום... הקם תקים מנל

מצא בהמת⁴⁸ חבירו רבוצה תחת משאה, אף על פי שאין הבעלים עמה מצוה לפרוק מעליה ולטעון עליה, שנאמר (שמות פרק כג פסוק ה) עֲזֹב תֵּעֲזֹב עִמּוֹ וְעוֹד נֹאמֵר (דברים כב פסוק ד) הִקָּם תִּקָּים עִמּוֹ מִכָּל מְקוֹם, אם כן למה נאמר עמו, שאם היה בעל הבהמה שם והלך וישב לו ואמר לזה שפגע בו הואיל ועליך מצוה אם תרצה לפרוק לברך פרוק, הרי זה פטור שנאמר עמו.

⁴³ כן הוא לשון שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תרה סעיף ה – ו' אבל חייב להוכיחו ביחיד אפילו מאה פעמים עד שינזוף בו החוטא שכיון שהודיע לו האיסור והוא עובר עליו בזדון חייב כל אחד ואחד מישראל להוכיחו שנאמר הוכח תוכיח אפילו מאה פעמים. מכל מקום אם היא עבירה שבסתר יוכיחנו בתחלה בסתר ואם לא שב מדרכו מכלימים אותו ברבים עד שישב אבל אם עובר עבירה בגלוי מוכיחין אותו מיד שלא יתחלל שם שמים. מי שהוכיח את חבירו ונזף בו חבירו החוטא לא יוכיחנו עוד על עבירה זו שנאמר אל תוכח לץ וגו'

⁴⁴ עיין במחצה"ש (סי' תר"ח סק"ב) בשם תשובות מעיל צדקה (סי' י"ט [הובא בבה"ל]), דדבר שאחזו להם מנהג גרוע להקל בפרהסיא, כיון שגלוי לנו שלא יקבלו א"צ למחות בהם, אא"כ הוא דבר המפורש בתורה.

⁴⁵ ועיין שלמת חיים ענינים שונים סי' כ"א והנהגות ופסקים (הגרי"ח זוננפלד) הלכות תוכחה

⁴⁶ שלמת חיים ענינים שונים סי' כ"ג. ועי' במש"כ ביד הקמנה דעות ט' כד.

⁴⁷ שו"ת קנין תורה ח"ה סי' נ"ח.

⁴⁸ ואף שעושים לתיאבון וכתינוקות שנשבו, והולכים לביהכ"נ בימים הנוראים וכדו' מחמת הרגילות בזה, מ"מ עוברים על כל התורה כולה.

⁴⁸ שו"ע ונו"כ ערב ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ואם היה בעל הבהמה זקן או חולה, הרי הוא כמי שאינו וחייב הפוגע לטעון ולפרוק לבדו.

דף לא:

ט. מות יומת המכה... שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו

מי שעמד על נפשו⁴⁹ ולא יכלו בית דין לאוסרו עד שימיתוהו במיתה שהוא חייב בה הורגין אותו עדיו בכל מיתה שיכולין להמיתו בה מאחר שנגמר דינו ואין רשות לשאר העם להמיתו תחלה, לפיכך אם נקטעה יד העדים פטור, ואם היו העדים גדמין מתחלה יהרג ביד אחרים, במה דברים אמורים בשאר מהוייבי מיתות בית דין חוץ מן הרוצח, אבל הורג נפש שנגמר דינו רודפין אחריו בכל דבר וביד כל אדם עד שממתין אותו.

י. משכנו שלא ברשות בית דין מניין תלמוד לומר השב תשיב מכל מקום... חבל תחבל... חד לכסות יום וחד לכסות לילה

נאמר בפרשת משפטים (שמות כב פסוק כד - כו) אם פסך תלוה את עמי את העני עמך לא תהיה לו פנשה לא תשימון עליו נשך. אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו. כי הוא כסותה כסותו לבדה הוא שמלתו לערו פמה ישכב והיה פי יצעק אלי ושמעתי פי תנון אני. ובפרשת כי תצא (דברים כד פסוק י - יג) נאמר פי תשה ברעך משאת מאמה לא תבא אל ביתו לעבט עבטו. בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העבט החוצה. ואם איש עני הוא לא תשכב בעבטו. השב תשיב לו את העבט כבוא השמש ושכב בשלמתו וברכך ולך תהיה צדקה לפני ה' אלהיך: נצטוה בזה מלווה שנטל משכון מן העני הלווה, להחזיר אותו

⁴⁹ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יד הלכה ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

לבעליו העני בזמן שהוא צריך אותו⁵⁰. ונמנה במנין המצוות כעשה⁵¹. ויש בענין זה זה גם מצוות לא תעשה⁵². ומי שלא קיים את המצוות עשה עבר על הלאו וביטל עשה⁵³.

כסות יום יחזיר המלווה לעני בבוקר, כדי שתהיה אצלו כל היום, עד שקיעת השמש, ואז יחזור ויטלנה עד הבוקר של מחרת⁵⁴.

כסות לילה כגון כר וסדין⁵⁵, יחזיר המלווה לעני בשקיעת החמה, כדי שתהיה אצלו כל הלילה, עד הבוקר, ואז יחזור ויטלנה עד הלילה של מחרת⁵⁶.

אחד הממשכן⁵⁷ את חבירו בבית דין, ואחד שמשכנו בידו בזרוע או מדעת הלוה, אם איש עני הוא ומשכנו דבר שהוא צריך לו, הרי זה מצוה להחזיר לו העבוט בעת שהוא צריך לו.

⁵⁰ רמב"ם מלוה ולוה פ"ג ה"ה, מור ושו"ע חו"מ סי' צז סעיף מז.

⁵¹ סהמ"צ הרמב"ם עשה קצט, סמ"ג עשין צד, החינוך תקפו. וכן בבה"ג, וביראים השלם סי' קלג. וביאר הלחם משנה שם (בשם יש מי שתיריץ) ש"השב תשיב" ו"עד בוא השמש תשיבנו" לא נמנו כשתי מצוות נפרדות, מפני ששם עבוט אחד הוא, ו"כבוא השמש" שבמשנה תורה אינו אלא חוזר על האמור בפרשת משפטים, והיא מצוה אחת. והגדולי תרומה (שער א ח"ו) כתב שאינם נמנים כשתי מצוות לפי שמ"עד בוא השמש" לא למדנו אלא גילוי שהכתוב "השב תשיב לו" אמור בין בשל יום ובין בשל לילה, ואין כאן אלא עשה אחד של "השב תשיב". ועי"ש שעיקר פרשת המשכון הוא ב"לא תבוא וגו' השב תשיב". אך ברש"י (בבא מציעא שם קיג ע"ב ד"ה ועובר) משמע שיש בזה שתי מצוות, ו"עד בוא השמש תשיבנו לו" היא מצוה בפני עצמה. ולעומת זאת הסמ"ק סי' רסז לא מנה את העשב רק את הלאו של לא תחבול.

⁵² "לא תשכב בעבטו" (שם דברים כד יא) – ראה במה שכתבהו המנין הלאוים.

⁵³ רמב"ם מלוה ולוה פ"ג ה"ה.

⁵⁴ שעל זה נאמר "אם חבל תחבל שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו" (שמות כד כה, וברש"י שם). מכילתא שם, והובאה בסהמ"צ להרמב"ם מ"ע קצט. ועי' ב"מ קיד ע"ב, וירושלמי שם פ"ט סוף הי"ב, [אלא שבירושלמי וכן במדר"ר שמות פלא מפרשים "עד בוא השמש" בכסות לילה, והכוונה על תחילת זמן ההחזרה, והיינו שקיעת השמש, ו"כבוא השמש" מפרשים זריחת השמש (עי' רש"י ברכות ב ע"ב), ובכסות יום שתחילת זמן השבתו בבוקר, עי"ש בפני משה לירושלמי ומתנות כהונה על המגרש רבה ובספר אהבת חסד פ"ה, וכן פירשו באברבנאל שמות שם ובאדרת אליהו להגר"א שם בפשוטו של מקרא שעד בוא השמש הוא בכסות לילה, והגר"א הוסיף שעד בוא היינו טרם השקיעה שלא יצטער. ועיין עוד על הפי' בירושלמי בתורה שלמה משפטים פכ"ב אות תלו].

⁵⁵ ירושלמי שם, וראה משנה שם קיג ע"א, וברמב"ם שם, ובמוש"ע שם.

⁵⁶ שעל זה נאמר "השב תשיב לו את העבוט כבא השמש ושכב בשלמתו", וגו' (דברים כד יג, וכדאיתא ברש"י שמות שם) מכילתא שם, והובאה בסהמ"צ להרמב"ם מ"ע קצט. ועי' ב"מ קיד ע"ב, וירושלמי שם פ"ט סוף הי"ב, וראה הערה קודמת.

⁵⁷ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

יא. פתח תפתח אין לי אלא לעניי עירך לעניי עיר אחרת מנין תלמוד לומר פתח תפתח מכל מקום

כבר התבאר במסכת דף מט: נ. ודרף סה: שאף⁵⁸ על פי שלא מצינו בתורה שחייבה את האדם לפרנס את בניו ובנותיו אפילו כשהם קטנים⁵⁹, חכמים חייבוהו⁶⁰ לפרנס אותם עד שיהיו בני שש⁶¹, אפילו אינו אמיד, אפילו יש להם נכסים שנפלו להם מבית אבי אמם חייב לזונם, וכופין אותו ויורדין לנכסיו אם אין רוצה לזון אותם ברצונו⁶² כיון שתקנת חכמים הוא זכו במוזנותיהם אפילו אם יש להם משלהם.

ומשש ואילך מצוה לזונם ג"כ מתקנת חכמים עד שיהיו גדולים. כשאין להם ממון אבל אם יש להם ממון אין שום חיוב עליו⁶³.

אמרו חכמים שהזן את בניו על זה אמר דוד ע"ה (תהלים קו פסוק ג) אֲשֶׁרִי שִׁמְרִי מִשֶּׁפֶט עֲשֵׂה עֲדָקָה בְּכָל עֵת זֶה הַמִּפְרֵנֶם בְּנֵי וּבְנוֹתַי כִּשְׁהֵם קֹטְנִים

⁵⁸ שו"ע ונו"כ אבהע"ז עא א

⁵⁹ כדעת תוס' גימין מו: ד"ה ולביתך וכן עיין ריטב"א קידושין כב. ועיין מל"מ פ"א מנערה ה"ג ד"ה וראיתיו עיין ארעא דרבנן מעקבת אות מ ס' תו שדייק מלשון הרמב"ם שחיוב יש מן התורה דז"ל הרמב"ם הלכות אישות פרק יב הלכה יד "כשם שאדם חייב במוזנות אשתו כך הוא חייב במוזנות בניו ובנותיו הקטנים עד שיהיו בני שש שנים" משמע שחיובו מן התורה כמו חיובו לאשתו. ועיין אוצה"פ שם או ב הביא אחרונים נוספים שדייקו כן ברמב"ם.

⁶⁰ והא דלית הלכתא כותי' היינו בקטני' משש שנים עד שיביאו ב' שערות, אבל בקטני קטני' עד שש שנים חייב לזונן כדאי' פ' אעפ"י (דף ס"ה) דרש ר' עולא רבא אפיתחא דבי נשיאה אף על פי שאמרו אין אדם זן בניו ובנותיו הקטני' אבל זן אותם קטני קטני' וכמה עד בני שש דאמר רב אסי קטן בן שש יוצא בעירוב אמו ממאי מדקתני היתה מינקת פוחתין לה ממעשי ידי' ומוסיפין על מוזנותי' ע"ב וע"ש, וכתב הר"ן ס"פ אף על פי [כה, ב מדפי הרי"ף] ז"ל יפה לחלב אלמא משום בן חייב למפויי לה מוזנות ומתוך לשונות הללו נראה לי דכי אמרינן דזן אותם קטני קטנים דוקא כשאמן קיימת ומדין מוזנות אמן נגעו בה שכיון שהן נגררין אחריו אי אפשר לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם, אבל כשאין אמן קיימת אינו חייב במוזנותיהן כו' אבל לא ראיתי לראשונים ז"ל שאמרו כן עכ"ל. אבני מילואים שם א ועיין שו"ת מהר"ם צלובלין עט שכתב אפשר שתי תקנות היו באושא קודם שש חיוב והוא להילכתא.

⁶¹ כפי צרכם אבל אינו חייב לתת להם יותר מכדי צרכם שאינו חייב לפי עשרועיין שו"ת רשב"ש תקב וכן בבאה"ט שם ס"ק א, ועיין אג"מ ח"א קו ד"ה ולכן

⁶² ח"מ שם א

⁶³ ב"ש שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

עד שיגדלו⁶⁴. לפיכך אמרו⁶⁵ הנותן לבניו ולבנותיו הגדולים שאינו חייב במזונותיהם, כגון שהם בני שש, ונותן להם כדי ללמד את הבנים תורה ולהנהיג את הבנות בדרך ישרה, וכן הנותן מתנות לאביו והם צריכין להם הרי זה בכלל צדקה יחשב, ולא עוד אלא צריך להקדימם לאחרים.

ומשום כך⁶⁶ אפילו לבניו הגדולים שאינו חייב לטפל בהם יכול ליתן להם מעשרותיו⁶⁷, שמכיון שאין להם משל עצמם הוי צדקה גמורה ואפילו יש יכולת בידו לפרנסם ממקום אחר.

ואפילו לאביו ואמו מותר לתת⁶⁸ אם הם עני, אך אם יש יכולת בידו לפרנסם ממקום אחר אמרו חכמים תבא מארה למי שמפרנס אביו ואמו ממעות צדקה. וצריך להקדימם לאחרים.

ואפילו אינו בנו ולא אביו אלא קרובו צריך להקדימו לכל אדם, ואחיו מאביו קודם לאחיו מאמו, ועניי ביתו קודמין לעניי עירו, ועניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת. ואיזה הם עניי עירו דוקא הקבועים בעיר, אבל הבאים לשם ממקומות אחרים אינם נקראים עניי עירו, לפיכך עניים הקבועים בעיר הם קודמין לעניים הבאים לשם ממקומות אחרים יושבי ארץ ישראל קודמין ליושבי חו"ל.

לפיכך אמרו ז"ל סדר הצדקה הכי הוא, פרנסת עצמו קודמת לכל אדם, ואינו חייב לתת צדקה עד שיהיו לו פרנסתו, דכתיב (ויקרא כה, לו) וחי אחיך עמך, מאי עמך, חיך קודמין לחיי אחיך, אתה קודם לכל אדם. ואחר כך יקדים פרנסת אביו ואמו אם הם עניים והם קודמים לפרנסת בניו, ואחר כך בניו, והם קודמים לאחיו, ואחיו מאביו קודמים לאחיו מאמו, ואחיו מאמו קודמים לשאר קרובים, והקרובים קודמים לשכניו

⁶⁴ בר"י משמע אחר שיגדלו חייב לזון אותם בתורת צדקה כשאר קרוביו אבל עד שיגדלו יש להם יתרון יותר משאר קרוביו. ב"ש שם ג

⁶⁵ שו"ע ונו"כ יו"ד רנא ג

⁶⁶ חפ"ז חיים – אהבת חסד חלק ב פרק יט

⁶⁷ אולם עיין ערוך השולחן יורה דעה סימן רמט סעיף ט וז"ל מיהו אם נתיר לו ליתן לאביו ולבניו ממעות מעשר הרי הלא לא ישאר לשאר עניים כלום ואינה מן המדה ולכן יש להתיישב בזה ולמצא דרך המיצוה. וי"א עוד דמותר אפילו יש יכולת בידו לפרנסם ממקום אחר [שם] וזה וודאי תמוה והן אמת שבס"א מתבאר כן דהם קודמים לאחרים זהו וודאי כשאין ידו משנת האב ובניו קודמים וגם זה כשבניו ילמדו תורה כמבואר שם אבל אם הוא עשיר קשה הדבר לומר שיכול לחשוב חשבון אביו ובניו על מעות מעשר ויפטור א"ע בזה מנתינת צדקה.

⁶⁸ שו"ע ונו"כ יו"ד רנא ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ושכניו, לאנשי עירו, ואנשי עירו קודמין לאנשי עיר אחרת, ואפילו הם שבויים וצריך לפדותם, אלא ששבויים קודמים לעניים אחרים, ויושבי ארץ ישראל קודמין ליושבי חוצה לארץ.

יב. העניק תעניק ... לא נתברך הבית בגללו מנין תלמוד לומר העניק תעניק מכל מקום

כבר התבאר במסכת קידושין דף טז: שמצות עשה לתת ממה שיש לנו לעבד עברי⁶⁹ בזמן שיצא מתחת ידנו לחרות ולא נשלחנו בידים ריקניות. שנאמר (דברים טו פסוק יד) תעניק תעניק לו וכל המשלח עבדו⁷⁰ או אמתו ריקם עובר בלא תעשה שנאמר (שם פסוק יג) לא תשלחנו ריקם⁷¹. ואינו לוקה שהרי הכתוב נתקו לעשה שנאמר תעניק תעניק לו, ועוד שהוא לאו שאין בו מעשה⁷².

אחר⁷³ היוצא בסוף שש שנים, או שיצא ביובל, או במיתת האדון, או בשטר שחרור, וכן האמה העבריה שיצאת באחד מכל אלו, או בסימניו, וכן נרצע שיוצא ביובל, או במיתת האדון, הרי אלו מעניקין להם.

⁶⁹ סה"מ עשה קצו, ספר החינוך פרשת ראה מצוה תפב

⁷⁰ רמב"ם עבדים פ"ג הי"ד ומשנה למלך שם

⁷¹ ועיין במנחת חינוך מצוה תפא אות ו שדן אם בשעת יציאת העבד היה האדון הרש או שומה, שנראה דפטור ולא שייך שעבוד, דהשעבוד הוא מחמת המצוה והנהו לאו בני מיעבד מצוה נינהו ועיי"ש עוד מה שכתב בזה ועיין שו"ת עמק הלכה חלק א סימן כה שפלפל בדבר וכתב שאפשר שתלוי זה אם הענקה היא שר הפעולה שעבד בה או משום חסד וחנינה שהננה התורה לעבד כשיצא לחרות ואכמ"ל וכתב עוד נ"מ באם מת העבד קודם שיצא לחירות

⁷² ולפיכך אפילו שרף את נכסיו שחייב מהם הענקה ושוב אין לו ממה לשלם וא"כ אינו יכול לקיים העשה מ"מ אינו לוקה כיון שאין בו מעשה (משנה למלך שם הי"ד)

⁷³ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

ועוד התבאר שם דף יז: שבין אם נתברך בית האדון בגללו, בין אם לא נתברך חייב ליתן כשיעור הנזכר⁷⁴. אולם אם נתברך בית האדון בגלל העבד או האמה, צריך האדון להוסיף להעניק לפי מידת הברכה⁷⁵.

**ג. שאין לו ואינו רוצה להתפרנס אמר רחמנא תן לו דרך
הלואה יש לו ואינו רוצה להתפרנס ... תעביטנו מכל**

מקום

כבר התבאר במסכת כתובות דף סז: שעני שאינו⁷⁶ רוצה ליקח צדקה וידוע שצריך לה, מערימין ונותנין לו לשם מתנה דרך כבוד כאילו אינו מן הצדקה, ואם אינו רוצה נותנין לו לשם הלואה, ואם אינו רוצה אומרים לו הבא משכון כדי שלא יתבייש, ואין נפרעין ממנו אחר כך.

ועשיר⁷⁷ שיודעים אנו יש לו ועינו צרה לאכול משלו ומרעיב עצמו, אין משגיחין עליו. אולם אם אין ידוע לנו שהוא משום שעינו צרה, מאכילים אותו⁷⁸.

⁷⁴ שנאמר: "העניק תעניק לו", מכל מקום – ספרי שם, ברייתא בגמ' שם קדושין יז ע"ב ורש"י. ובמסכת עבדים פ"ב נאמר בשם רבי עקיבא "בין כך ובין כך לא יפחות לו מחמשים זוז", ועיי"ש בהגהות בש"ס ווילנא שצ"ל "סלעים" בר' שמעון לעיל, או "ששים זוז" בר' מאיר לעיל, שהוא מ"ו סלעים.

⁷⁵ דעת תנא קמא בסיפרי ובברייתא בגמרא שם (יז ע"ב), ונפסק ברמב"ם שם הי"ד ובכס"מ שם. וז"ל הסיפרי – "אשר ברכך ה' אלקיך", הכל לפי הברכה מעניקים לו. ואמרו: עוד למדו בסיפרי שם מהפסוק "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים" (דברים טו טו), הענקתי לך ושניתי לך ביות מצרים וביות הים – אף אתה העניק לו ושנה לו, מה במצרים נתתי לך ברוחב יד, אף אתה תתן לו ברוחב יד. ופירש שם בספר בסיפרי דבי רב שאף על פי שכבר נתן שיעור העניקה, לכל אחד מהתנאים כפי שסובר, אם נתברך הבית בגללו לא נפטר בזה, אלא צריך לחזור ותוסיף לו כפי ברכת הבית, וכ"כ במנ"ח תפב בדעת רש"י עה"ת. ועייין במלבו"ם שם. ולדעת היראים (סי' קסב) יש מצוה מיוחדת במנין המצות, שהאדון יעניק לעבד או לאמה לפי הברכה [ועיי"ש בתועפות ראם, ושם שבסי' קסג מנה היראים את מצות העניקה לחוד]. וכל זה דלא כדעת ר' אלעזר בן עזריה בברייתא שם בגמרא בקידושין הסובר שאם נתברך הבית בגללו מעניקים לו – כשיעור שאמרה תורה [שיטה לא נודע למי שם] לא נתברך הבית בגללו, אין מעניקים לו, ולדבריו נאמר "העניק תעניק", כיון שדברה התורה כלשון בני אדם.

⁷⁶ שו"ע ונו"כ שם רנ"ט

⁷⁷ שם י

⁷⁸ שמסתמא חיישינן ליה לנתמוטט ומה גם כי ידענא דמקורם הוה מתפרנס כיד ה' הטובה עליו תלינן כנו' ויהבינן ליה בדרך כבוד. ראשון לציון שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**יד. היה בטל מן הסלע ... נותן לו שכרו ... כפועל בטל של
אותה מלאכה דבטל מינה**

כבר התבאר לעיל דף ל: שהמוצא אבידה⁷⁹ חייב⁸⁰ לטפל בה ולהחזירה
בחנם, אפילו בדבר שלעצמו לא היה טורח בכך, ואפילו טורח הרבה על
שזה פרוטה אחת⁸¹.

במה דברים אמורים בטירחה⁸², והוא אינו עוסק במלאכה אחרת, אבל אינו
חייב להפסיד ממונו לקיים מצות השבת אבידה, ואפילו אינו הפסד ממש
כי אם מניעת הריוח, אינו חייב מדינא⁸³.

אם בעל האבידה⁸⁴ או בית דין הבטיחו לו⁸⁵ לפצותו על הפסדו, נתחייב
מדינא בהשבה, ויש אומרים⁸⁶ שמכל מקום אינו חייב להפסיד הפיץ שלו.

נתבטל ממלאכתו⁸⁷ ועסק בהשבת אבידה מעצמו אף על פי שאינו חייב,
ולא התנה בפניו ב"ד או בעל האבידה, אינו יכול לתבוע מבעל האבידה כל

⁷⁹ שו"ע ונו"כ רס"א א

⁸⁰ ובשו"ע הרב סעיף לג כתב שחייב לטרוח בכל כוחו (באבן האזל כתב לדעת הרמב"ן שבטירחה מרובה
מותר ליטול שכר), ובכמה פוסקים מצינו לשון אסור ליטול שכר, ודייק המחנ"א ה' שכירות סימן מו מדברי
הרא"ש שגם כשירצה בעל האבידה לתת לו שכר אסור לו ליטול,

⁸¹ שו"ע הרב הלכות אבידה סעיף לז, וכתב עוד, בשלל הוא רשאי לותר על ממונו מפני טורח נופו ולא בשל
חבירו, שהתורה לא חסה אלא על כבוד הבריות ולא על טורח הגוף. ויש להסתפק אם רשאי להניח האבידה
ולשלם דמי האבידה מכיסו, שמצינו בן לגבי זקן ואינו לפי כבודו לענין לפנים משורת הדין, ואפשר דשאני
התם שהוא פטור מדינא, אבל כשיש עליו חיוב אינו יכול לפטור עצמו ע"י ממון שלא מדעת בעל האבידה.
פתחי חושן שם פרק ה הערה ב

⁸² שו"ע ונו"כ שם

⁸³ שו"ע הרב סעיף לג, וסיים, לפיכך אין חיוב השבת אבידה חל על מי שהוא בעל עסק, בין במלאכה בין
בחנות או בשאר משא ומתן, בענין שע"י טרחו בהשבת אבידה יגיע לו איזה הפסד מניעת הריוח, ושלא לא
יחזרנה לו בעל האבידה, עוד כתב בשו"ע הרב שאפילו הפסד הריוח שלו אינו אלא דינר והאבידה שוה מאה
מנה, שלו קודם, והיינו מדינא, אבל כבר אמרו חז"ל שלא ידקדק בכך.

⁸⁴ שו"ע ונו"כ רס"ד ה

⁸⁵ בשו"ע הרב סעיף לג משמע שה"ה אם יודע בבירור שחבירו ישלם לו מעצמו חייב.

⁸⁶ רמ"א שם בשם יש חולקים, וכתב הסמ"ע בטעמם שיכול לומר ניהא לי ביין שלי, וכתב באולם המשפט
בסימן רעד שבדבר העומד לסחורה, דלא שייך רוצה בקב שלו, לכו"ע חייב.

⁸⁷ שו"ע שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מה שהפסיד ע"י ביטול מלאכתו⁸⁸, כי אם שכר כפועל בטל, ונחלקו הפוסקים איך מחשבים שכר זה.

יש אומרים⁸⁹ ששמיין כמה אדם כיוצא בו רוצה לפחות משכרו ולהיות בטל ממלאכתו שהיה עוסק בה, ויש מפרשים⁹⁰ ששמיין כמה היה רוצה ליקח כדי לבטל ממלאכתו להתעסק בהשבת האבידה, כגון שהיה עוסק במלאכה כבידה ומשתכר ארבעה דינרים, ועבור ההתעסקות באבידה שהיא קלה יותר היה נוטל ב' דינרים, נוטל ב' דינרים.

אם יש שם בית דין⁹¹ או ג' בני אדם⁹², יכול להתנות עמהם על שכרו.

טו. איסור ורב ספרא עביד עיסקא בהדי הדדי ... זיל אייתי תלתא דפלגת קמייהו

⁸⁸ הפוסקים הזכירו שהיה עוסק במלאכה, ויש להסתפק באומן שבמקרה לא היה עוסק במלאכה באותה שעה אבל כל רגע עלול לקבל מלאכה, וע"י ההתעסקות בהשבה לא יהיה במקומו ויתכן שיפסיד בכך, ומצד שני יתכן שלא היה מרויח כלל באותו זמן, ומדברי שו"ע הרב שכתב בעל חנות, משמע שגם זה אינו חייב, שהרי גם בחנות יתכן שבאותו שעה לא יבאו לקנות, כיון שדרך העולם שבאים לקנות, וזהו עסקו, ואף בדיעבד נראה שמחשבין לכל פירוש כדאית ליה כמה היה רוצה ליקח כדי לסגור עסקו ולישב בטל או להתעסק בהשבה. פתחי חושן שם הערה ח

⁸⁹ שו"ע שם, ובפירוש הסמ"ע, וכן פירש הש"ך סק"א, והיינו שאם היה עוסק במלאכה והיה משתכר שני סלעים, והיה מסכים לבטל ממלאכתו ולישב בטל ולקבל סלע, הרי שאינו מקבל רק סלע, ואף על פי שלמעשה לא היה בטל, שהרי עסק בהשבה, על זה אינו משלם לו כיון שמצווה בכך. ומ"מ לפירוש זה תלוי בכובד המלאכה שהיה עוסק בה, שאם היה עוסק במלאכה כבדה, בדרך כלל מתרצה אדם יותר לפחות משכרו ולישב בטל מאשר העוסק במלאכה קלה, אבל אין נ"מ במירחת ההשבה, שלפירוש זה אין מרחק זו עולה בחשבון כלל. ומשמע מדברי הפוסקים שאפילו הוא טוען עתה שלא היה מתרצה לפחות משכרו כדי לישב בטל אין שומעין לו, שמסתמא כל אדם ניהא ליה בזה, אא"כ התנה בתחלה על כך, וכן משמע בסמ"ע סק"ח, ומה שהזכירו הפוסקים פועל זה הכוונה לפועל כיוצא בו, ונראה שדבר זה הוא לכל הפירושים.

⁹⁰ רמ"א סימן רסה סעיף א, והמור ביאר הטעם שעל המותר הרי הוא כמי שאין לו מלאכה, ונמצא שאינו מפסידו כלום, והוסיף הסמ"ע סק"ג דאע"פ שיש לו מירחה יותר בהשבה מעסק מלאכתו, על זה מצווה ועומד לקיים מצות השבת אבידה, ועי' עוד בב"י ובש"ך ובאחרונים פירושים אחרים בדין שכר כפועל בטל.

⁹¹ שו"ע שם, ומשמע בתוס' בסוגיא שעכ"פ אין ב"ד יכולים לפסוק יותר מדמי האבידה, אבל בשוה לדמי האבידה, אף על פי שאין הבעלים מרויח כלום, אמרינן דניהא ליה בכך משום כושרא דחיותא ומירחה, ומסתבר שעם בעל האבידה יכול להתנות אפילו יותר מדמי האבידה אם מתרצה לכך, ועי' שער משפט סימן צז סק"א.

⁹² כן הוא ברש"י ובמור, אבל בשו"ע השמיטו, ועי' הגהות חכמת שלמה על הגליון.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שותפים שקבעו⁹³ זמן לקיום השותפות⁹⁴, והגיע הזמן יכולים לכוף זה את זה לחלוק, אבל כל זמן שלא חלקו, נמשכת השותפות, ועל דעת תנאים הראשונים. אבל בתוך הזמן אינם יכולים לכוף לחלוק.

גם כשהגיע הזמן לחלוק אין שותף יכול לחלוק מעצמו וליטול חלקו בשותפות בלי ידיעת חברו, אלא אם כן⁹⁵ במקום שיש חשש הפסד⁹⁶.

אם אין השותף כאן ורוצה לחלוק⁹⁷, אינו יכול כי אם בפני שלשה אנשים נאמנים ויודעים בשומא⁹⁸, אפילו שלשתם הדיימות⁹⁹, ואם אח"כ בא השני וטוען שאותו חלק שוה בעיניו יותר ורוצה להוסיף דמים, יש אומרים¹⁰⁰ ששומעין לו לבטל החלוקה.

⁹³ שו"ע ונו"כ קעו מז יח

⁹⁴ ובמשפטי שמואל (סימן פד) כתב כיוצא בזה גם בשותפות סתם, שאם הודיע לשותפו, אפילו בינו לבין עצמו, שאינו רוצה עוד בשותפות, ושלא יקנו עוד סחורות לשותפות, ה"ז כחלוקה, וכל מה שקנה השני אח"כ כל ההפסד עליו, ואף על פי דעדיין לא חלקו הסחורות הנמצאות בעין, עיין שם, ונראה שגם בנדון המשפטי שמואל אם הרויח השני, הרייח לעצמו, ואף על פי שנתכוין לשם השותפות.

⁹⁵ רמ"א שם כח

⁹⁶ כל האופנים שזכרו במקום פסידא נראה דלא מיקרי מקום פסידא אלא בהפסד הבא שלא מחמת העסק, כגון חוב מקולקל והך דשיירא וכיוצא בזה, אבל כשיש חשש שהסחורה תזול או תפסד, לא מצאתי, ומסברא נראה כן, דלא מסתבר כשאחד השותפים יראה שהעסק מפסיד יחלוק שלא מדעת חברו וישאיר ההפסד על חברו, ועי' בש"ך (ס"ק נא) שלכאורה נראה שגם בהפסד כזה חולק שלא מדעת חברו. פתחי חושן חלק ז פרק ג הערה יג.

⁹⁷ כן כתב בשו"ע (סימן קעה סעיף א), ומשמע שכשהשותף כאן גם בפני ג' אינו יכול לחלוק, אבל בסימן קעו (סעיף יח) לא כתב דאירי כשאינו כאן, ואפשר שלכתחלה לא יחלוק רק מדעת חברו, אבל בדיעבד מסתבר דאף בפני חברו ושלא מדעתו מהני אם חלק בפני ג' או במעות, שהרי אירי הכא כשהגיע זמן חלוקה ומדינא יכול לכוף חברו לחלוק, ואפילו בעל כרחו, ועוד אפשר דלכך נקט שם שאינו כאן, לאשמעין שאם בא אח"כ יכול לבטל החלוקה, ובני"י (ב"ב דף קי) כתב שאם הוא בעיר אינו יכול לחלוק אפילו בפני ב"ד. ופשוט דה"ה כשלא קבעו זמן שיכול לחלוק תוך הזמן הדין כן, ובערוה"ש כתב לחלק, שאם הגיע הזמן, אף על פי שאינו כאן יכול לחלוק, שמכיון שידע שהזמן מגיע לא היה לו לצאת מן העיר, אבל כשבא לחלוק במקום שלא קבעו זמן, אינו יכול לחלוק קודם ל' יום שהוא זמן ב"ד, ומשמע מדבריו שאם ידוע שלא יחזור עד שלשים יום, יכול לחלוק מיד, אלא שעצם החידוש של ל' יום בני"ד צ"ע. שם הערה יד

⁹⁸ שו"ע סימן קעה סעיף א וסימן קעו סעיף יח, וכתב הש"ך (סימן קא סק"ג) דה"ה בשטרות יכול לחלוק עפ"י שומת ב"ד.

⁹⁹ סמ"ע שם

¹⁰⁰ שו"ע ונו"כ קעה ב, וכתב הש"ך שזה לדיעה ראשונה בסימן קעד (סעיף ה) שגם לאחר ששמו החלקים יכול אחד לומר אני אעלה בחלק זה יותר, אבל לדעת היש חולקים ה"נ אינו יכול לבטל החלוקה, ובבאה"ט (שם סק"ג) כתב דאפשר דשאני התם שהוא בפנינו וטוען כן קודם הגורל, אבל כאן אירי שלא היה כאן, אפשר דלכו"ע יכול לבטל החלוקה, ומדברי הסמ"ע (שם) שכתב דאיגלאי מילתא דחלוקה בטעות הוא נראה כדברי הש"ך.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

